

6010

PŘEDNÁŠKY JOSEFA BARÁKA.

Vydávají

JUDr. Jan Podlipný a Václav Řezníček.

11

K-81265



Číslo 4.:

O Karlu Jaromíru Erbenovi. — O Vítězslavu Hádkovi.

V PRAZE 1884.

Tiskem a nákladem J. Otty.

Cena 16 kr.

Pozvání k odebrání

ilustrované bibliotéky

Z našich a cizích vlastí.

Redaktor: **Ferd. Schulz.**

Sbírka tato vychází průměrně každých 14 dní v sešitech po 30 kr. a předplácí se na čtvrt roku zl. 1.70, poštou zl. 1.90; na půl roku zl. 3.30, pošt. zl. 3.60; na celý rok zl. 6.50, pošt. zl. 7.—.

Zakázky přijímají všickni knihkupci, zejména však nakladatel

J. Otto, knihtiskárna a nakladatelství v Praze,
Karlovo nám. č. 34.

Ve sbírce „Z našich a cizích vlastí“ vyšly dosud tyto spisy:

Americké povídky.

Od dra. **Jos. Štolby.** Ilustrovali **Karel a Ad. Liebscher.**

Celkem 12 seš. po 30 kr., aneb váz. celé dílo 4 zl. 80 kr.

Z českého jihu.

Mistní, krajinné a historické obrazy.

Napsal **Fr. Ad. Šubert.**

S krásnými ilustracemi od předních umělců našich.

Celkem 11 sešitů po 30 kr. = 3 zl. 30 kr., váz. 4 zl. 50 kr.

Na skandinávském severu.

Črty z výletu do Švédska, Norska a Dánska.

Od **Josefa Štolby.**

Ilustroval **Vojtěch Brechler.**

Celé dílo obsahuje 10 seš. po 30 kr. Brož. 3 zl. Skv. váz. zl. 4.20

Stráž na Rýně.

Románový příběh z velké doby od **Pavla Albieriho.**

Celé dílo vyšlo v 10 sešitech. Cena 2 zl. 90 kr.

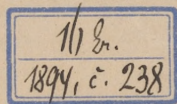
Ke všem dosud vyšlým spisům ve sbírce „Z našich a cizích vlastí“ dostati lze též **vkusné původní desky** po 90 kr. — Objednávky přijímá nakladatelství **J. Otty v Praze, Karlovo náměstí číslo 34.**

PŘEDNÁŠKY JOSEFA BARÁKA.

Vydávají

JUDr. Jan Podlipný a Václav Řezníček.

Čís. 4.:



O Karlu Jaromíru Erbenovi. — O Vítězslavu Hádkovi.

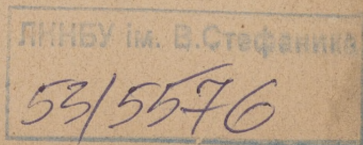
Frant. Řehoř



V PRAZE.

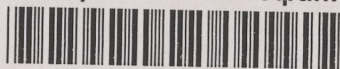
Tiskem a nákladem J. Otty.

1884.



17/2.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

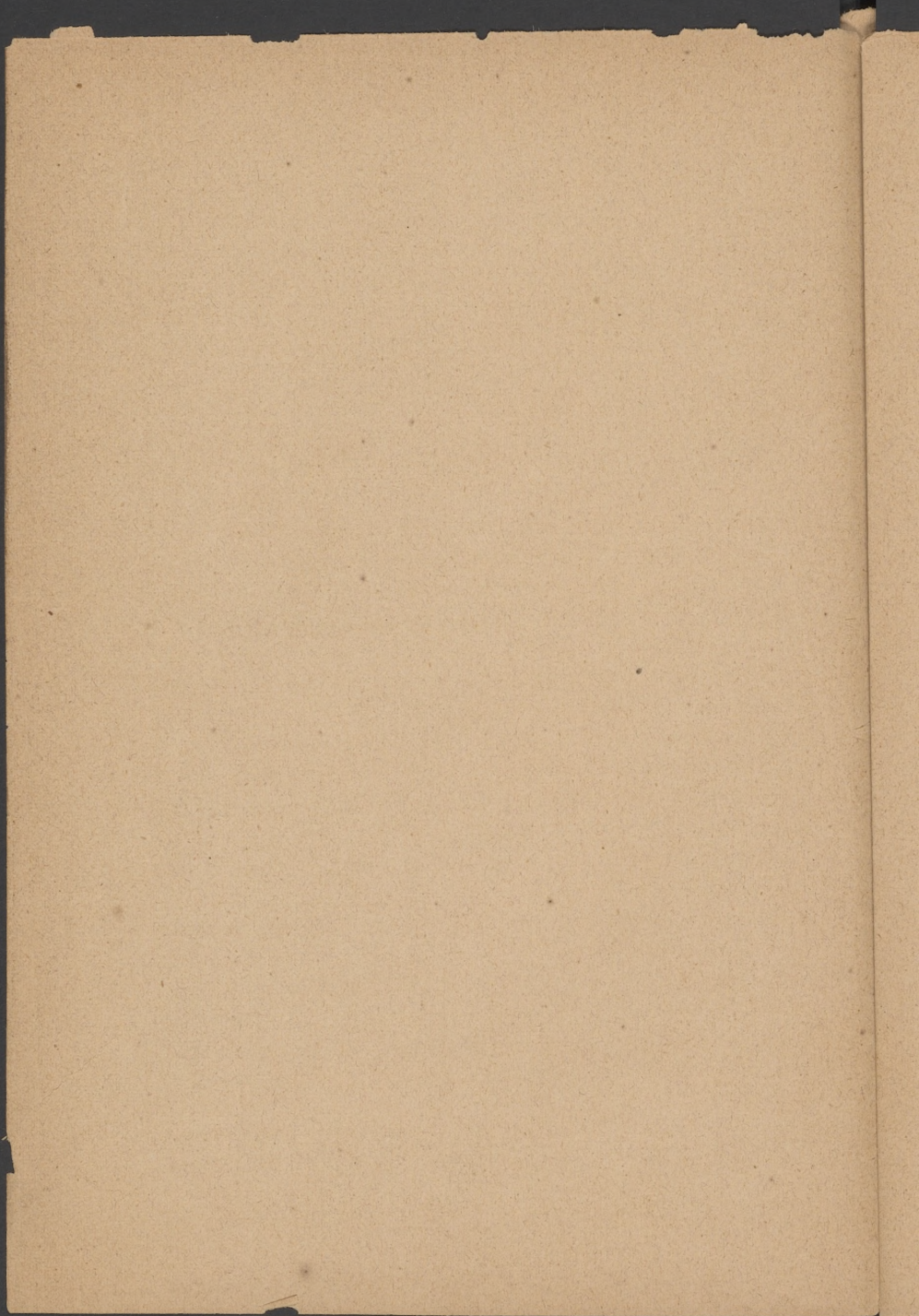


01060329 (L)

Лк-6747/4

664097

O Karlu Jaromíru Erbenovi.



*Drazí přátelé!**

„Malým kouskem zlata vyzlatíš celý dům — malou knížkou svou — — Kyticí — vyzlatil nám *Erben* chrám národního života našeho.“ Tak napsal trefně Neruda, když 21. dne měsíce listopadu roku 1870 neuprosná Morana smrtonosnou rukou dotekla se našeho *Karla Jaromíra Erbena*, jehož památce akademický náš spolek „*Krakonoš*“ dnešní večer byl zasvětil.

Ano zlatem, *ryzím* zlatem bylo, co *Erben* národu svěmu podal, čím měrou svrchovanou písemnictví české obohatil. Spisy Erbenovy vždy mi připadají jako přeskvostná kytice, formou nejúhlednější — uvitá z květů vzácných a vonných. A kytice tato, vnější formou i obsahem tak krásná, oku tak lahodící, kytice tato jest i velmi objemná — právě jako bohatá a obsáhlá byla *činnost* všeliká oslavence našeho. Možno směle tvrditi, že v řadě našich předních zápasníků a pracovníků věru málo, *pramělo* takových, kteří by — jako náš *Erben* — na tak různých polích svou činnost literární byli osvědčili, a to činnost, která blahodárnými, bohatými výsledky svými stala se svrchované pozoruhodnou a pro literaturu českou vnitřní cenou svou trvalou. Spisy Erbenovy — až na pranepatrné výjimky —

* Přednešeno roku 1881 v akademickém krajinském spolku „*Krakonoši*“, jehož byl Barák čestným členem a vzácným příznivcem.

podaly pò rozhodném soudě nejpovolanějších znatelů literatury pravé skvosty nefalšované, nepadělané, jichž vnitřní skutečné ceně a hodnotě vždy také odpovídá vnější mistrovská forma. Vynikaje bystrou myslí, železnou a vytrvalou pílí, znalostí slovanských jazyků a vůbec obrněn všestranným i důkladným věděním, zejména v oboru všech věcí slovanských — jakož i prodchnut neskonanou láskou ku vlasti a všemu Slovanstvu, Erben vytknutý měl účel jeden: *pracovati ku povznesení a rozvoji literatury české a tím ovšem i k obohacení ducha slovanského vůbec.*

A široký byl ten obor, ve kterémž pracoval tak vydatně a blahonosně. Nesbíral toliko písně národní a říkadla. nýbrž sám také básnil, byl filosofem i historikem, hlubokým badatelem na poli slovanského bajesloví, znatelem starého písemnictví, apoštolem nezištné vzájemnosti slovanské.

A jaký měla povšechný ráz tato obsáhlá literární činnost našeho Erbeny? K otázce této odpovídám: *Veškerý obor spisovatelské činnosti Erbenovy má ráz přesně slovanský, ráz čistě národní. Erben byl zcela náš, každou myšlénkou svou, každým tlukem srdce svého. Z naší rodiny vyrostl, byl jejím květem, jejím ovocem, její chloubou, jejím služebníkem.*

Důkazem k tomuto tvrzení zejména jsou Kytice, národní písně a říkadla, články o bajesloví slovanském, konečně Regesta Bohemiae et Moraviae. Ve spisech těchto obzvlášť zrcadlí se směr Erbenův na literární kolbišti.

Erben jako básník je skutečný toho oboru král!

Poeta v nejpravějším slova smyslu, kterémuž rozumí celý svět — básník nejčestější. Význam básníka Erbeny vrcholí v epice. Osobnost, individualnost poety úplně mizí a bezvýminečně podřízena jest osobnosti národní. Nikdy nečteme, jaký asi bol svírá jeho srdce, jaké blaho po-

vznáší jeho mysl. Svou individualnost Erben naprosto z básní vyloučil.

Před duševním zrakem jeho stále vznáší se jenom *národ*, k němu upjata všechna básníková mysl. K *národu* připoután všecek a srdce jeho jakoby ani jinak nedovedlo tlouci než zároveň se srdcem celého národa. Tlukotu tomu Erben naslouchal s myslí nadšenou a co v jeho duši i zlatém srdci se ozývalo, to v básních svých předkládal národu ve formě naprosto dokonalé, jako básník umělec. Ničí verš nemůže býti čestější a umělečtější. Jeden z biografů Erbenových velmi dobře pověděl, že „českost“ jeho jest obohacením *světové* literatury. Erben básník nikdy nepsal ovládnán stanoviskem nějaké strany nebo doby, oslavenec náš byl poetou národa ve smyslu nejkrásnějším, nejideálnějším.

Jeho „Kytice“ jest toho všeho dokladem; onať jest rubínem ve skvostech naší literatury.

V ní lid poznává, vidí a slyší sebe sama, a jednotlivé ballady z ní, na př. Štědrý večer, Svatební košile, Vrba, Polednice, Poklad atd. — putují dnes již po celé vlasti od úst k ústům, staly se majetkem národa, znárodněly. Šťastný básník, jehož duševní práce tak hluboko vnikati dovedou do srdce, do duše a do mysli národa! Svůj vždy k svému! Erben ovšem v kytici své nevnučuje nám vlastní reflexe a názory, on jest toliko tlumočnickem, pozorovatelem národa, a mistrovsky dokonale vypravuje v duchu národním — formou rovněž mistrnou a dokonalou. „Kytice“ jest odleskem té vnitřní bytosti Erbenovy, prodchnuté nejryzejší poesií, ona zároveň odleskem i ohlasem jest života národního, jež Erbenova mysl pronikati dovedla, jako málo jiných, jež všestranně poznati se snažil až do hloubí — do nejvniternějšího ústrojí. „Kytice“ v sobě zavírá veškerou slávu učeného básníka! Patnácte let pracoval Erben

ve chvílích blažených na její uvíjení, a sotva že vyšla, jmenován autor ihned po boku našich nejvýtečnějších básníků, po boku Jungmanna, Kollára, Čelakovského, Vocela a jiných.

Jako Čelakovský tak i Erben založili kořeny své v básnictví národním, oba čerpali z nezkaleného zdroje národního, ponořili se do hlubin prstonárodní poesie a z hlubiny této šťastně vylovili nejvzácnější perly básnické, jež přiděli mluvou nejčistší, nejryzejší. Čelakovský jako básník ovšem vyniká svou mnohostranností, Erben zase osvědčil se dokonalým mistrem ballady. Nemáť však Erbenova „Kytice“ jenom svůj význam básnický, umělecký — ona znamenitou stala se i dobou, kdy byla vydána. Stalo se to roku 1853.

Tedy za nejúpornější doby reakce, kdy po vlastech českých smutný byl život i velmi trudný. Hřbitovem zdála se vlast milená. A tu „Kytice“ vonná i krásná potěšila nás v hlubokém zármutku i přijata s jásotem nejradostnějším — oasa v hrozné poušti, paprsek sluneční na obzoru zakaleném a černými mraky obestřeném. Byla nám potěšením, občerstvením, posílněním i povzbuzením. To zvláštní význam Erbenovy „Kytice“, jež mnoho váží.

— — — — —
Bohatým národa pokladem, věrným života jeho obrazem a smýšlení jeho i povahy odleskem a výmluvným ohlasem jsou písně národní a říkadla.

Otevřená to pokladna, nevyčerpatelný pramen, hluboký a vydatný zdroj k poznání a ocenění národa, jež písně básnil a do hudby je uváděl. Píseň národní věrným i spolehlivým jest povahopisem také národa českého. Lid náš byl opuštěn, osířel — Lumírové jeho i Zábojové umlkli — a on počal zpívati *sám o sobě a sobě*. A zpíval s něžnou naivností a libou prostomyslností, zjevoval nestranně svoje

vlastnosti dobré i slabé, líčil svou pokročilost duševní, svou osvětu, svůj bol i žal, svou lásku i sklamání, svou radost i potěšení, zkrátka on svou písní sebe fotografoval.

Ký div, že Erben, muž z lidu, k němuž lnul láskou nejvřelejší, který neznal většího potěšení, než s lidem svým obcovati, jej pozorovati na všech cestách a stranách — uchvácen byl tou přirozenou krásou neodolatelnou mocí, utěšenou něhou, sladkou touhou i dojemným bolem a lásky nevyslovitelným blahem národních písní českých. Pronikavý, bystrý duch, filosofická mysl, ta nezměrná ku vlasti láska a zdravý instinkt našeho Erbena viděly tu dokořán otevřenou bránu, kterou směle i jistě vejíti možná do chrámu národního života, ony poznaly, že *odtud* prýští se ten zdravý, nezkalený pramen, z něhož vážiti možná i nutno tomu, kdo poznati chce povahu národa, aby ceněna býti mohla po pravdě a zásluze. A směle Erben sáhl do pokladu toho a přidav té své neúmorné píce a vytrvalosti, ustrojil lidu českému velký svátek v ten den, kdy mu předložil ovoce mnoholeté snahy a neskonale lásky — sbírku prstonárodních písní českých a říkadel — — obraz to českého lidu po všechen jeho život — od kolébky až do hrobu tmavého. Právě tomu 40 roků, co Erben vydal první svazek našich národních písní.

Václav Nebeský, jeden z našich nej přednějších esthetiků, bohužel po léta již k loži nemocí připoutaný, tenkrát sbírku tu ve „Květech“ nadšeně uvítal slovy: „Až do básníci *duše* lidu nedosáhnul duch cizoty a odnárodnění, že tvořil ryzí a neposkvřněný život národnosti, zde se prýští zdroj českého Slovanstva nezkalený, písně tyto jsou pokladnice a květnice národa. Tam složil to nejkrásnější, co v duši choval, květ citů svých. své slzy, perly své radosti, věnce a trní svého žití, v nich se pne duha touhy, tam spějí andělé jeho modliteb, do nich zavěsil si

vínek své milenky a zbraň svého bohatýra, v nich má všecko, co mu krásného, vzácného, nebeského v pozemství dáno — neboť jsou to jeho poesie. Kdo nemá srdce umoréné cizotou, komu city v písku odnárodnění nesprahly: nechť přijde k živému zdroji národnosti. Zde oživne, le-
dová kůra pohrdavé nevšímavosti všeho domácího pukne a mrtvý cit, *dřímající myšlenka* vlasti procitne.“ — Takový, přátelé, jest význam, taková cena národních písní, říkadel a pověstí.

Jako Rusové, Poláci, Srbové a Slováci jali se v lidu zahrabané klenoty písní národních sbírat i aby je zachovali v paměti lidské, počali i Moravané naslouchati pozorněji zpěvům svým, počal i Erben sbírat i národní písně české. Zpěv český, na mnohých místech v Čechách v dlouhém zápasu téměř již utuhlý, ožil a okřál zase a písně národní ozývaly se brzy potom v celé zemi netoliko na poli a ve vsi, ale i v městech a v rodinách odnárodnělých. *Vědomí* české bylo *písní* českou oživeno, probuzeno, posílněno, utuženo!

Jak vysoce zasloužilý ten muž, který k těmto zdrojům poukázal, který zakopané ty poklady objevil a k tomu hlavně přičinil, že svou písní národ český byl slaven a ceněn i v nepřátelské cizině! Toho náš *Erben* dokázal a proto hlavně nesmrtelných zásluh sobě získal.

Svým významem mají písně lidu našeho velkou cenu netoliko pro básníka a esthetika, nýbrž i pro bajeslovce, filosofa, filologa a i pro historika a mravozpytce. A probíraje se kritickým duchem na poli tomto, dospěl Erben záhy k tomu přesvědčení, že národní naše pověsti, báchorky a báje svými kořeny, svým původem sahají mnohem hlouběji, že jednotlivé z nich zbytky jsou nejstarších dějů kulturních našeho národa a že proto jsou velevzácným pramenem a materiálem ku *bajesloví* nejenom českému,

nýbrž vůbec slovanskému. Přesvědčen jsa o nutnosti a důležitosti důkladného poznání těch a podobných momentů kulturních a vůbec aby do všelikého dosavadního badání v oboru bajesloví více světla a určitosti přidal, vytknul si Erben za jednu z úloh svého života napsati všeobecné bajesloví slovanské a zároveň ustanoviti nový jeho system.

S pílí železnou na poli tomto pracoval Erben vedle svých studií historických, maje ovšem i ten úmysl, aby vyzytoval povahu českou, povahu slovanskou, aby podati mohl Čechům i Slovanům vůbec pravý obraz jejich individualnosti, jejich vnitřního života, což opět mělo býti jen vhodnou zbraní v boji za právo národnostní.

A skvělým výsledkem těchto studií, těchto snah kulturních i národních jest „Slovanská čítanka“, zavírající v sobě sto prostonárodních povídek a pověstí slovanských v nářečích původních, dále uveřejnil Erben v „Matici lidu“ „Vybrané báje a pověsti národní“ jiných větví slovanských, jakož i v listech a almanaších umístil jednotlivé báje a články. S vděčnou myslí připomínám sobě, s jakou radostnou ochotou Erben vyhověl i přání našemu, když r. 1858 požádali jsme ho za literární příspěvek do almanahu „Máje“. Erben příspěvek zaslal a tím skutkem i zřejmě doznal, že schvaluje upřímnou zajisté snahu Nerudy, Hálovy a ostatních poetů mladých, kteří právě almanahem „Májem“ vztyčili vítězně korouhev nového období v dějinách básnické literatury české. Přebohatý materiál ke svému „Bajesloví“, snášel Erben s mravenčí pílí a řídkou důkladností, sepisuje vše na cedulkách. Nebylo mu však dopřáno, aby monumentální dílo své spravoval sám a tím literaturu nejenom českou, nýbrž slovanskou, a troufáme si říci — světovou obohatil dílem velkolepým dosahu i významu nejvzácnějšího. — Zemřel! Všechnen material ten odevzdán českému Museu, a prof. Gebauer má ten důležitý úkol, aby

zápisky Erbenovy spořádal a dílo dokončené k tisku připravil. Nemůžeme leč vysloviti nejvřelejší přání, aby *slovo* co nejdříve stalo se *skutkem*.

Ke svým studiím bajeslovným užíval Erben všelikých pramenů slovanských, jsa výtečným znalcem všech jazyků kmene našeho, i vydal překlad „Nestorova letopisu ruského“ a „Dvě zpěvů staroruských“, t. j. „o výpravě Igorově“ a „o Zádonštině“, s poznámkami kritickými a historickými.

Uvažme jen krátce také činnost Erbenovu na poli *historickém*.

Po odbytých studiích právnických a také již dříve seznámil se Erben v Praze s Palackým, jemuž po několik let opisoval část velikého díla Pavla Skály ze Zhoře, vystěhovance českého po bitvě bělohorské. Jsou to dějiny české zvláště až do r. 1516 zevrubně vylíčené. „Čítaje po dlouhý čas,“ píše Václav Zelený v almanahu „Máji“ 1859, „ryzí sloh český knih Skálových, poznal Erben důkladně jazyk zlaté doby, zároveň uvykaje mnohdy až nečitelnému písmu rukopisů, naučil se čísti staré listiny. Touže dobou, již za studií filosofických, chodívaje na prázdniny s přítelem svým Havlíkem (a nikoliv Havlíčkem) do Žebráka, počal tam horlivě sbírat písně a pověsti národní, v čemž pak pokračoval i doma v Miletíně, jsa při tom nemálo podporován vědomostmi hudebními již doma nabytými, kochaje se takto v živém, jasném proudu jazyka národního, s druhé pak strany nevybroušeném slohu doby Veleslavínovy, osvojil si již tehdy mluvu naši v té míře, v jaké sotva který živý ze spisovatelův souvěkých.“ — Později pomáhal Palackému rovnati zpustlý archiv stavovský, tak zvaný svatováclavský, a vedle toho stále konal pilné studie historické. R. 1844 dána mu příležitost, vniknouti v utajené dosud poměry dějin českých a obohatiti se vědomostmi, jakých by jinému nebylo lze nabyti.

Několik členů šlechty české vytklo sobě za cíl, vydati český diplomatář. I usnesli se na tom, dáti Museu českému peněžitou podporu, aby mohlo vyslati muže učeného a znalého starých písem po vlasti české, který by všecky archivy klášterní, panské a městské prohlédal a listiny důležité opsal. Dne 29. května 1844 k návrhu Palackého povolání k účelu tomu Erben a Tomek.

Letního času r. 1844, 1845, 1846 a 1847 Erben prohlédal archivy v jižních a severních Čechách, v zimě opísoval v Praze z desk zemských a prodlením těchto 4 let nahromadil asi 3000 opisů starých listin.

I tato činnost Erbenova měla pro literaturu naši výsledek skvělý. Uveřejňoval mnohé rozpravy historické v různých časopisech a jimi objasnil mnohou temnější stránku vnitřního života národa českého za starších dob. Jmenujeme tu články: Ondřej Puklice ze Vstuh, Rukopis musejní letopisů Kosmasových, Bartošova kronika Pražská s důkladným životopisem Bartošovým, Tomáše ze Štítného knížky šestery o obecných věcech křesťanských, Křištofa Haranta z Polžic cesta do země svaté a do Egypta, Výbor z literatury české, Mistra Jana Husi sebrané spisy a konečně Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Vydaný první díl obsahuje nejstarší důležité latinské listiny, týkající se dějin národa českého až do smrti krále Václava I. (1253). Není to však pouhý přehled každé listiny, nýbrž podána vždy významná část listiny úplna. Kritický duch Erbenův právě zde znamenitě se osvědčil. Litovati musíme, že jen první díl byl vydán. Mimo to učinil Erben z nejstarší doby výpisky ze zahraničních spisovatelův o národě českém až do vymření Přemyslovců.

Když stal se r. 1851 archivářem královského města Prahy, nových ovšem nabyl pramenů k dalším svým studiím historickým a sepsal — z rozkazu — německy „Die

Primatorem der königlichen Altstadt Prag“, dobu do Ferdinanda I. až do Josefa II., dále příběhy pražských ostrostřelců a vypsál dějiny kaply na staroměstské radnici. Erben také se nejvíce přičinil o založení spolku historického v Praze i stal se jeho místopředsedou a učinil v něm návrh, aby z pramenů dějepisných byl vybrán materiál k sestavení rodopisů a životopisů mužů znamenitých království českého.

Zvláště třeba vytknouti, že drem. Pečírkou v Štokholmě objevený „Život sv. Kateřiny“, rukopis z konce XIII. století, Erben důvtipně a šťastným veden instinktem doplnil a společně s Pečírkou tiskem vydal. — Přihlížíme-li k činnosti Erbenově na poli právnictví — uvedeme tolik, že času svého ustanoven byl za translatora zákonů do jazyka českého a r. 1849 povolán zároveň s jinými do Vídně ku komisi, která měla vypracovati právníckou terminologii českou, kdež po veřejném doznání předsedy komise, našeho Šafaříka, vynikal znamenitou působilostí a horlivostí. R. 1846—47 přeložil s Fričem, Strobachem, Neubaurem a přítelem Havlíkem „Řád soudní a konkursní“, r. 1848 vydaný, a r. 1849 společně s jinými „Zákonník občanský“, kterého však při nejnovějším překladu r. 1861 nepoužito. Rovněž po nějaký čas redigoval časopis „Právník“. Dále účastnil se Erben zejména také u vydávání časopisu „Obzor“ a byl jedním z nejpilnějších spolupracovníků „Naučného slovníka“, zejména v oboru národních obyčejů, bajesloví a slovanských starožitností. Po smrti jeho vydán v české a německé řeči „Autentický ukazovatel ulic a náměstí i čísel domovních královského hlavního města Prahy“, jež byl sestavil z nařízení městské rady.

Myšlénku slovanskou, myšlénku slovanské vzájemnosti ovšem nejenom svým přesvědčením pěstoval, ale i skutkem dotvrzoval, t. j. nejdůkladnějšími studiemi jak jazyků tak

i dějin všech bratrských kmenů slovanských. — Spisy svými k tomu napomáhal a výsledky studií tím podával!

Karel Jar. Erben narodil se v Miletíně nedaleko Dvora Králové dne 7. listopadu r. 1811 z rodičů nezámožných. Určen jsa k učitelství v době, kdy považována hudba za zvláštní předmět, pilně se v ní cvičil a vědomosti takto nabyté posloužily mu nemálo při vydávání národních písní.

Schopnosti prozrazoval vždy nevšední, tak že záhy obrátil na sebe pozornost faráře *Arnolda*, kněze to vpravdě národního — přítele mládeže — zakladatele „Měšťanské besedy“, který r. 1848 sloužil památnou svatodušní mši. R. 1825 přišel Erben do Hradce, kdež prof. Chmela nemálo na jeho národní uvědomění působil.

Vnější poměry jeho byly velmi těsné; rodiče málem jen mohli ho podporovati a tak byl Erben odkázán sám na sebe a musil dobývat sobě výživu vyučováním hudbě. Přičiněním jmenovaného prof. Chmely poznal krásu jazyka českého, tenkrát opovrženého, a již ihned vznikala v srdci mladistvém vroucí láska k národu, láska, kteráž mu zůstala po všechem život hvězdou zářící. I jal se veršovati a již roku 1831 — před 50 lety — vyšla první básnička „Řevnivý“ v Čechoslavu, jež vydávali Franta, Langer a Tomíček. Dále posílal některé drobnůstky spisovatelské do „Jindy a Nyní“.

R. 1831 vstoupil do filosofie v Praze, kde pilně studoval — vědomí vlastenecké. I zde musil sobě Erben výživu dosti pracně dobývat, avšak práce, v kterouž se byl uvázal, byla mu nejenom příjemná ale i tak užitečná, že ustanovila další povolání jeho. Uveden byl totiž k Palačkému.

Roku 1837 odbyl studia právnická a přistoupil za praktikanta k hrdelnímu soudu, po roce k úřadu fiskálního, při kterémž setrval až do r. 1843, podrobiv se

zkouškám apelatorním k dosažení soudnictví potřebným. Vedle povolání svého pilně studoval, s Palackým rovnal archiv stavovský a tu získal si zásluh takových, že r. 1842 zvolen byl od královské učené společnosti za aktuara s měsíčním platem 20 zl. stříbra. U soudu neměl platu žádného, tak že se mu materiálně nyní líp začalo dařiti. Nejsa jako aktuar učené společnosti přetížen pracemi, mohl pohodlně pokračovati v studiích historických a proto do této doby spadá cestování po Čechách a bádání jeho v archivech. (U věci té pilně se nyní pokračuje — archivy studují na př. dr. Čelakovský a dr. Rezek, zeť Erbenův.)

R. 1848 nebyl přízniv snahám muže, který obíral se minulostí! Jako její znatel pustil se do politiky přítomnosti! V květnu 1848 poslán Národním výborem do Záhřebu, aby dával Chorvatům zprávy o tom, co se dělo v Praze a zároveň dopisoval do Prahy o všech důležitějších událostech mezi Jihoslovany. Navrátiv se do Prahy stal se redaktorem „Pražských Novin“, avšak po vydání oktrojírky v březnu 1849 odstoupil.

Nyní mu nastala doba roboty, ačkoliv práce záslužná. Znaje starý jazyk právnický, musil se uvázati v překládání „Bachovských zákonů a nařízení“, a sloh úřední vyčistiti ode všech směšných nestvůr. — Na podzim r. 1848 jmenován translátorem u vlády zemské, v době následující musil podniknouti další překládání zákonů a terminologie pro školy latinské a realní. R. 1850 jmenován tajemníkem a archivářem musejním se 400 zl. služného, a r. 1851 jmenován archivářem král. města Prahy s 1000 zl., jsa dříve již ředitelem pomocných úřadů. Nyní máje postavení již důstojné, uspořádal archiv a takřka z ničeho jej zřídil. Z listin pohozených, dávno zapomenutých podával městské radě zprávy o právech a povinnostech obce pražské, což bylo důležité hlavně ve sporech s jednotlivci a s erárem.

Za svou činnost literární jmenován byl čestným členem mnohých učených společností rakouských, ve Francii a na Rusi, i vyznamenán řádem ruským a černohorským. V Uměl. besedě jmenován čestným členem. Dne 21. listopadu 1870 zemřel a slavně pochován byl na hřbitově košfřském.

Umělecká beseda označila dům v Praze, kde zemřel, „*Krakonoš*“ ozdobí v Miletině rodný dům a též „*Svatobor*“ vykoná, co byl slíbil. Podobizen vyšlo několik. U Farského, v „*Máji*“ a různých časopisech. — O významu jeho vyšlo několik úvah, z nichž na prvním místě jmenujeme onu ředitele Zeleného, podobně učinil Emler, Rank. Sojka a j. Památkou však nejtrvalejší by bylo, kdyby učiněno bylo souborné vydání veškerých spisů, dosud roztroušených a porůznu jen vydaných.

Nakreslil jsem letmo jen obraz muže, který sebe a všechn svůj život, svoji práci a nadání s neskonalou láskou a nejvřelejší oddaností zasvětil milované vlasti a matce Slavii, nemaje a neznaje úkolu jiného, leč s vůlí nesdolnou a vytrvalostí vpravdě antickou — stále pracovati na obohacení písemnictví českého, ku zdaru všeho Slovaustva, přispívati ku povznešení národa svého. A nezůstalo při pouhém úmyslu. Slovo stalo se skutkem. Sémě bohatého nadání, kladené v úrodnou půdu energické vůle, zahříváné a ozařované paprsky slunka nadšené, činorodé lásky vlastenecké, sémě to utěšeně vzešlo, mohutnělo a konečně dospělo v překrásný strom s bohatým a sladkým ovocem. V sadech národního života našeho strom ten s vonným květem a sladkým ovocem svým jest potěšením a radostí všemu národu!

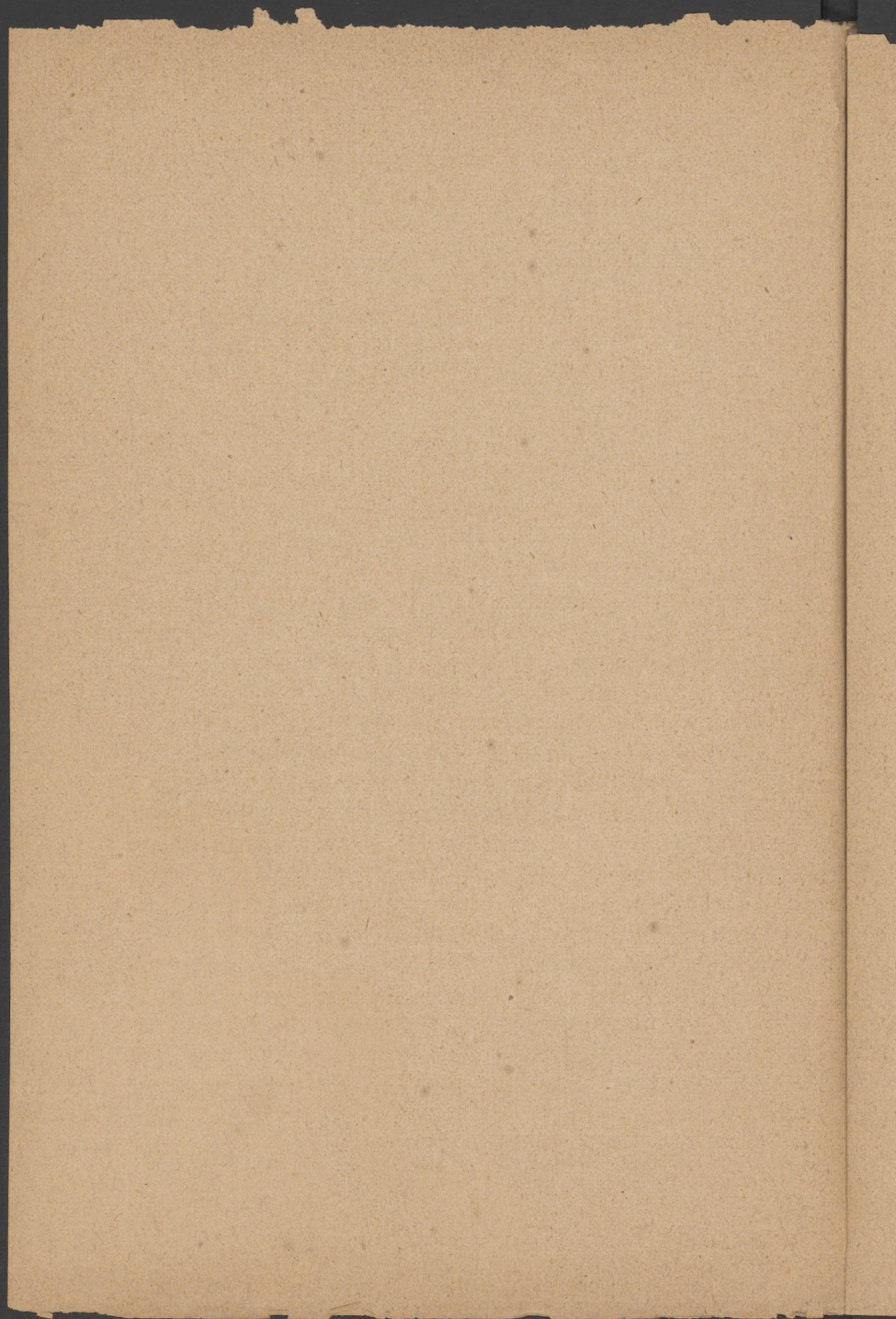
Avšak nesmíme snad přestat na tom, vdýchat do sebe vonnou, libou tu vůni a sladkého požívati ovoce; nikoliv, nám svatou jest povinností — vděčně a s láskou vzpomínati toho, kdo krásný strom ten vypěstoval. Zítřka

tomu bude sedmdesáte roků, co pečlivý a výtečný ten zahradník a pěstitel šťastným osudu řízením narodil se národu českému ku zdaru a slávě.

Není nám však toliko se těšiti činnosti Erbenově a kochati se v těch krásách jeho prací — — uchvacující silou pobádána, chce a bude také omladina česká, omladina akademická všecken svůj um, sebe sama obětovati spasné práci na národa roli dědičné — — po velkých vzorech svých také ona radostně se hlásí v řady těch, kdo chtějí býti dobrými zahradníky v sadech našich, — — také ona prodchnuta jest přesvědčením hlubokým, že jenom — činem — jenom prací — vytrvalou a poctivou prací — spasena býti může vlast horoucně milovaná, k níž všickni s pýchou a hrdostí se hlásíme. Omladina česká v srdci svém žehná Tvému duchu, Tvé památce, mistře slavený, ona lásky, úcty a vděčností laurem věncí Tvoje drahé skráně, povinný hold vzdávajíc manům Tvým.

A s velebného prestolu svého majestátu radostně k Vám shlíží drahá máti Vlast, slza nekonečného blaha stírá žalnou slzu tak mnohého utrpení a ponížení. Již pravici svou pozdvihuje a žehnajíc svým *nejmilějším* dítkám, své mládeži, Vám — přátelé drazí — do širých domoviny krajů hlasem volá povznešeným: *Vrátí se národu opět zlaté časy, vrátí se Čechům dávná Sláva, jenom ty, omladino předrahá a vroucně milovaná, jenom ty k urychlení toho blaha — těch velkých národa hodů — přispěj svým nadšením, svou prací, vytrvalostí a mužností! Jsi dosud národa květem — chraniž se však, by ten květ nebyl spálen ledovým mrazem nečinnosti a lhostejnosti. Jsi dosud, omladino drahá, národa svého nadějí — avšak kotvice, o kterouž národ se opírá, nesmí urobena býti z kovu křehkého a podajného, ona býti musí železná jakož i vůle tvá, vytrvalost a povaha po všecken život budiž ze železa!*

O Vítězslavu Hálkovi.



*Drazí přátelé!**

Tři léta jsou tomu právě dnes, co stáli jsme na staroslavném Vyšehradě u otevřeného hrobu a do něho kladli s rukou chvějící se žalem — a oko majíce lítostí zarosené, drahé ostatky *Vítězslava Háška*.

Vítězslav Hálek! Dvě krátká slova jen a což medle v sobě nezavírají? *Kus dějin* nejnovějšího rozvoje naší literatury, zejména pak básnictví, *obraz* muže se srdcem zlatým, vyvoleného pěvce svého národa a jeho svobody, korunovaného básníka lásky a krásy, Čecha a Slovana — jak býti má! Ano, přátelé, *tím* byl a jest nám Hálek, jehož památce zasvěcen dnešní večer, jehož obraz před duševním zrakem vašim nakresliti milou stalo se mi povinností. — Ovšem podati mohu já toliko *nákres* a *nástin*, neb povolanější, výmluvnější musila by ústa býti, která rozestříti by chtěla plný a bohatý ten obraz žití a působení nesmrtelného našeho Háška.

Minul věkopamátný rok 1848. — Genius svobody, vynořiv se z lidské poroby na vznešený svůj trůn, opět musil ustoupiti zlobě smrtelníkův — železná ruka na novo sevřela a dusila volný vzlet myšlenky — genius volnosti opět zaplakal hořce nad rozvalinami svobody! — Smutní, *černí*

* Přednešeno roku 1877 poprvé.

to byli dnové — a duch po třech desítiletích chvěje se dosud při pouhé na ně vzpomínce! — Mužové železné vůle a rázného činu byli odstraněni aneb sami na ten čas ustoupili do pozadí. — Hřbitovem stala se ta krásná, žírná vlast a hrobové ticho rozhostilo se tam, kde před málo ještě dny jásal a božské hody všelikého uvolnění strožil — drahý, milovaný náš národ český!

Avšak hrozná ta bouře, ač schvátla tak mnohý strom mohutný, přece nedovedla *zmařiti útlá kvítka*, jež vypučela a vzešla pod slunkem životonosným. — — Skřivánkové a slavici po bouři černé opět se ozývali a svým lahodným zpěvem věstili nové jaro jak lidstvu tak i národu! Tak, přátele drazí, mrtvo bylo v letech padesátých v naší královské Praze, že demonstrací bylo položení věnce na hrob Jungmannův!

Dozvuky r. 1848 vzpružily však krev, srdce, duši a všechnu mysl mladíků pro vlast i volnost nadšených, jako opuštěná mláďata hledali svou drahou matičku, která by je chránila a zahřívala. — — Nehledali marně — brzy našli, po čem duše prahla. Rodina spisovatele *Josefa Friče*, který právě za této doby vrátil se z víceletého žaláře opět do rodného města svého a zejména spanilomyslná choť Fričova, v literatuře pod jménem *Anna-Sázavská* chvalně známá, svou pohostinností a neodolatelnou svěží myslí dovedly toho, že ve středu svém každého téhodne a zejména času nedělního a svátečního vítati mohly řadu vlasti a národu tělem i duší oddaných mladíků, kteří v srdci svém nosili činorodou lásku k milované zemi, podarování jsouce božským údělem poesie.

Kolem *Friče* řádili se tu v bratrské harmonii náš *Hálek*, *Neruda*, *Gustav Pfleger-Moravský*, *Janda-Cidlinský*, *Heyduk*, *Jiljí Jahn*, *Rudolf Mayer*, *Štrauch* a j. Vždy milým a *tenkráté* vítaným hostem byl v kruhu tomto též

ohnivý syn slovanského jihu, mladý básník a onoho času Hálekův důvěrný přítel — *Napoleon Dragutin Špun* — nyní zeť chorvatského bana Mazuraniče, poslanec na sněmu záhřebském a jakáž to ironie osudu — — vrchní státní zastupce trojjediného království. — Byly to doby nezapomenutelné a tak velebně krásné, že vzpomínajíce jich za dnů *našich* — téměř ani sobě samým věřití nemůžeme, že jsme byli jejich šťastnými účastníky!

Přátelský rozhovor, nové myšlenky, plány do budoucnosti, předcítání nových prací vlastních a jiných, zejména slovanských — — vše prodchnuto nadšenou myslí a srdcem pro vlast i všelikou krásu rozniceným — — takové byly ty naše dychánky v letech padesátých.

A výsledkem tohoto duševního hodování byl almanah „Máj“ roku 1858 — tedy před 20 lety vydaný — — památce našeho Máchy věnovaný, — almanah, jenž stal se praporem, věstícím novou dobu českého básnictví, praporem, pod nímž shromáždili se četní noví a svěží bojovníci na poli literárním, praporem, jež rukou smělou a šťastnou zdvihli *Hálek* a *Neruda*. — — Dychánky naše čili libánky opět se probudivšího ducha — — byly však žalostně přerušeny náhlým zatknutím Josefa Friče, jež za mrazu a bouře zavezli do dalekého Deeču v Sedmihradsku, až pak zase rok 1860 uvolnil perutě spoutané! — A účastníci oněch hodů přebohatých? oněch dob přešťastných a nezapomenutelných?

Chvěje se duše má žalem, vzpomenu-li si, že už tolik jich kryje černá země! Hálek, Mayer, Štrauch, Cidlinský, Pfleger — všickni tito vyrváni byli nám u věku nejkrásnější, kvítka — nelítostnou rukou Morany posečena v máji! A jich králem byl Hálek, vyvolený pěvec lidu českého, pěvec lásky, krásy, svobody!

Vítězslav Hálek narodil se dne 5. dubna 1835 v Dolínku blíže Vodolky z nezámožných rodičů rolnických. Rodiče Hálkovi stíženi byli na počátku manželství svého velkým nedostatkem. Najali si skrovnou hospodu v Dolínku a tam se tedy narodil Vítězslav jako syn hospodského. Ve škole náležel vždy mezi nejlepší žáky a uměl v šestém roce již vše, co do venkovské školy tehdy náleželo. Od té doby počala jej škola nudit a aby si zahnal dlouhou chvíli, počal sobě zřizovati život — mimo školu. V létě bylo jeho rejdištěm pole a na podzim pásával se soudruhy otcovský brav a při polních ohních za večera vypravovali si pohádky a podobné. To trvalo mu až do devátého roku. Rodičům Hálkovým zatím počínalo se dařiti; i najali si větší hospodu na silnici v Biškovcích (mezi Líbeznicemi a Mělníkem), a tu otec Hálkův, poněvadž s cestujícími tudy Němci neuměl porozprávěti, rozhodl se, že dá Vítězslava na cvičenou do Němec, aby mu mohl při živnosti býti nápomocen — náš Hálek měl se státi hospodským.

Tak dostal se na rok do Jestřábí, aby se tam němčině naučil. Když se odtud jako desítiletý hoch vrátil domů, přišel k rodičům jeho z Kojetic farář, jenž na žádost otcovu měl se přesvědčiti, zdali mladý Hálek už umí německy.

Farář po krátké rozmluvě pravil otcí: „Milý Hátku, umí, ale jen tak humpolácky; víte co, dejte ho na rok do Prahy, tam si oblomí jazyk.“

Rodiče uposlechli. Jedenáctiletý hoch poslán do Prahy a tu, ačkoliv v plánu neměli, ponechatí synka svého na studiích, přišel do školy trinitárské, i musil zakoušeti všecky svízele tehdejšího vyučování.

Když se první rok skončil a Hálek si nesl výtečné vysvědčení, tu náhodou setkal se v Praze opět s jmenovaným už farářem a s radostí mu je ukazoval. Farář se též z jeho prospěchů zaradoval a tázal se ho, zdali by

chtěl ještě zůstat v Praze? Hálek s radostí přisvědčil, ale bál se, že rodiče k tomu nesvolí. „Promluvíme o tom ještě,“ řekl farář a o prázdninách rodičům Hálkovým skutečně domlouval, aby nadějného hochy z Prahy více nevytrhovali, nýbrž aby ponechali ho na studiích, aby z něho měli — pana pátera.

Rodičům. hlavně matce, to zalahodilo, a že i synáček její rád by se byl stal studentem, svolili alespoň k tomu, by šel do Prahy ještě na několik let. Později již úplně souhlasili s tím, aby na studiích zůstal, nebo těšili se, že budou mít syna knězem.

R. 1847 dostal se Hálek na gymnasium staroměstské. Až po tu dobu neměl nijakého národního uvědomění. Na škole venkovské ho nabytí nemohl, neřeklo se mu zde nikdy ani slova o národě českém, v Němcích tím méně a v Praze ve školách bylo tehdáž hůř než v Němcích, neboť mnozí čeští učitelé užívali českých slov jenom ku spílání. Roku 1848 však stal se u věci té s ním obrat dokonalý. Dostalo se zde Hálkovi za učitele na gymnasiu horlivého vlastence *Frant. Svobody*, který uměl každým českým svědomím zatřásti. Za vzor opovržení kladl žákům svým již tehdá tak zvané pány France, pijavky lidu, a cílem všeho snažení vytknul každému, aby se stal horlivým Čechem. Později přibyli na gymnasium zcela již české učitelé *Šumavský, Klicpera, Zelený, Štulc* atd., a tuť mládež již šmahem ovšem že nabývala vědomí národního — a živého citu vlasteneckého. Až do svého 14. roku nečetl Hálek mimo školní knihy téměř ničeho. Nejraději bloudil za branami a hrál si s hochy až do unavení. Ale bylo mezi jeho spolužáky několik horlivých čtenářů, kteří tím, co četli, před ním vždy se vychloubali a to mu dalo podnět, aby četl *také*. Chtěl jich nejen dohoniti, ale i předhoniti, a od té doby nalézal ve čtení a ve stilistických cvičeních největší

rozkoše. Hálek byl ve čtvrté škole, když jednu jeho českou úlohu — co do slohu — prohlásil profesor češtiny za vzor-nou a četl ji studujícím ve všech třídách — až i v osmé.

To rozhodlo, že soudruhové zvolili si Hála jaksí za svou literární hlavu. Sestavili se v malý kruh, Hálek zvolen za redaktora a počali vydávati psaný časopis „Přípravu“, jenž vycházel po celý rok. Druhý rok proměnili mladí literáti „Přípravu“ ve „Varito a lýru“, třetí ročník nazýval se pouze „Varito“. Do těchto ročníků psali povídky, básně, pojednání a pod., a nebylo zajisté prospěšnějšího zaměstnání na vybroušení slohu a vkusu nad toto mladistvé podniknutí. Mimo to sestoupili se tito — stejnou myšlénkou a upřímnou láskou k vlasti vedení přátelé ve spolek, v němž každý převzal některé odvětví slovanských vědomostí, jeden literaturu, druhý dějepis atd. — a o tom, co kdo věděl, ostatním přednášel. To vše dělo se tajně a ani nikdo z profesorů nebyl v to zasvěcen. A dělo se to za nejtěžší doby vlády Bachovy, — ale tu pojednou policie všechno vypátrala. Na to byl Hálek ze školy odveden k místodržitelství, kdež s ním po dvakrát zaveden obšírný protokol. Tu chtěli míti ze všeho nebezpečné spiknutí a Hálek měl býti zato buďto odveden k vojsku, buďto vyloučen ze všech gymnasií v Rakousku.

Věc táhla se po celý rok, všechny úlohy celého gymnasia konfiskovány, s profesory zaváděny kruté výslechy a vůbec konáno vše s důkladnou horlivostí. Než konečně přece ničeho nevypátráno a věc dostala se až k tehdejšímu ministru hraběti Lvu Thunovi. Tento po roce vzkázal pardon, nicméně časopisy podobné zakázány novým paragrafem školních zákonů a jiný paragraf přikázal, že nikdo ze žáků středních škol nesmí ničím přispívati do veřejných časopisů. Jiný následek vyšetřování byl ten, že mnozí profesoři přeložení byli na jiná gymnasia, jiní že suspendováni,

a *Klicpera*, jenž měl značný vliv na vývoj Hálekův, dán do pense.

Na gymnasiu přečetl Hálek takřka celou českou literaturu. mimo to ještě Mickiewiczze, Puškina, Sofokla, Homéra, Shakespeara a j. Divadlo vábilo ho ode dávna, a když nesměl psáti, Hálek obíral se výhradně literaturou dramatickou a návštěva divadla stala se mu vášní. Již za studií gymnasijských rozhodl se, že se věnuje spisovatelství a dle toho řídil také své celé vzdělání.

Odbyv r. 1855 gymnasijsní studia s výtečným prospěchem, odhodlal se na fakultu filosofickou k studiím filologickým v té naději, že doplní tím svou známost literatur klasických. Avšak jinak tomu chtěli rodiče. Myslíliť do poslední chvíle, že vstoupí syn jejich do semináře. — Hálek, aby je před časem nezarmucoval, nebral jim toho mínění, — ale konečně v rozhodné chvíli prohlásil, že knězem nebude. Od té chvíle zůstal také odkázán na své vlastní síly a musil se pracně živiti vyučováním soukromým. Byla to léta velice trnitá. Hálek zápasil se vším nedostatkem, *až i s hladem*. A co bylo ještě horší, že kromě hodin v koleji a u vyučování strávených nezbývalo mu ani hodiny, již by sobě a svému vzdělání mohl věnovati; byly již chvíle, kde polozoufale pohlížel ve svou budoucnost. K tomu ještě přičinilo vědomí, kterak studováním filologie, v níž docela něco jiného hledal než našel, dokonce se minul se svým účelem a povoláním, i počal se cítit velice nešťastným.

Odbyl sice všechny tři předepsané roky filosofie, ale čím dále s vlažností tím větší. Za to však tím horlivěji navštěvoval přednášky o historii, filosofii a esthetice, a poslouchal Šleicha a Hattalu.

Za básníka *rozeného* byl Hálek považován již na gymnasiu, a první své práce poetické uveřejnil již jako gymna-

sista v „Lumíru“. Ale plnou silou svého genia udeřil v struny 23letý pěvec básní „*Alfred*“, která při svém vyjití r. 1858 způsobila sensaci, tak že i přísný Musejník o ní se zmínil úvahou velmi pochvalnou a obsírnou z pera dra. Čejky. „*Alfred*“ byl záhy rozebrán a vyšel podruhé r. 1861 v sebraných spisech Hálkových u Kobra.

Jednu velmi rozkošnou oasu mělo přece Hádkovo vyučování domácí; přišelť záhy jako učitel do rodiny po nebožtíku dru. Mik. Horáčkovi, kdež vyučoval čtyři dítky, mezi nimi také nejstarší dceru Dorotku, — která záhy stala se jeho Musou i Gracíí — a později nejnežnější družkou tak záhy smrti přervaného života.

Jeho vyznáním lásky stávaly se „Večerní písně“, z nichž vždy některou v papírek zaobalenou zůstavil v rukou dívky, když jí dával s bohem.

„Večerní písně“ vyšly tiskem r. 1859 a všechno vzdělanstvo české zaradovalo se, pozdravujíc novou skvělou hvězdu na Parnasu českém. „Večerní písně“, pravé to perly milostné poesie, byly také během jednoho roku rozebrány, tak že po druhé vydány r. 1861, třetího pak dočkaly se r. 1871. Mnohé z nich uvedeny byly do hudby zejména Bendlem a Fibichem.

R. 1858 sestoupil se Hálek s Nerudou, Jos. Fričem, Rud. Mayrem, a zarazili almanah „*Máj*“, jehož redakci vedl Hálek po čtyři roky, vůbec pokud vycházel. Do „*Máje*“ přispíval básněmi a povídkami z kraje. R. 1859 vydal báseň „*Mejrima a Husejn*“, jejíž látka vzata jest ze života jihoslovanského. Dne 11. března 1860 vystoupil poprvé na poli dramatickém s tragédií „*Carevič Alexej*“, která provozována s výsledkem skvělým a doposud na repertoiru se objevuje. Počátkem nového roku 1861, když založeny „*Národní Listy*“, vstoupil Hálek jako feuilletonista v kruh jejich spolupracovníků stálých a zůstal mezi nimi až do

své smrti. Hned v 1. čísle „Národních Listů“ vyslal jednu z nejvroucnějších tužeb šlechtné duše své, dovolává se důstojného divadla a volání to opětoval po léta s celou tou vroucností a upřímností, jaká mu byla vrozena, vždy důrazněji a mocněji. On psal onen článek „Na zdar důstojného divadla národního“, vložený do základů naší svatyně národní při památné slavnosti r. 1868, a těžko bylo by vůbec spočísti veškeré ty publikace, jimiž hleděl rozněcovati a udržovati zápal národa pro toto dílo, mající vydávati o naší vzdělanosti svědectví věkoplatné. Rovněž byl Hálek první, který svými feuilletony poukázal na nutnost a prospěšnost městského parku.

Téhož roku obohatil písemnictví české novými dvěma dramaty „Závišem z Falkenšteina“ a „Králem Rudolfem“. Báseň první provozována byla na divadle pražském dne 8. prosince 1860 a měla úspěch u nás téměř nevidaný, a jest posud okrasou našeho divadelního repertoiru. Druhé drama „Rudolf“ však policie provozovati nedovolila, poněvadž prý se v něm velebí velezrada. Ale v Plzni provozován „Rudolf“ r. 1871 s úspěchem výborným. Za nedlouho pak následovala dramata „Král Vukašín“, kterýmž otevřeno divadlo prozatímní, „Katilina“, „Ammon a Tamar“, vynikající obzvláště neobyčejnou cenou poetickou.

Z jara r. 1862 podnikl s drem. Jul. Grégrem cestu do Tater, kterouž by byli málem zaplatili životem. Jen s velikou bédou vysvobozen tu Hálek z vln rozvodněného Váhu.

Nedlouho po této cestě vydal rozkošnou epicko-lyrickou báseň „Goár“, jejíž předmět vzat jest ze života tatranského. „Goár“ byl všestranně uvítán velmi skvěle, ano V. Nebeský napsal o něm kritiku do „Kritických listů“ přímo nadšenou. Totéž platí o „Černém praporu“ r. 1867 vydaném; dívčí postava Jelenky v této básni kladena mezi

nejkrásnější postavy ženské vůbec. Dvě léta na to vyšli jeho „Dědicové Bílé Hory“ a byli rozebráni za několik měsíců, tak že r. 1870 vydání podruhé. Nad míru skvělého uvítání dostalo se též Hálkově básni „Děvče z Tater“, k níž obrán za předmět opět život tatranských hor; vyšla r. 1871. Nejvýše pak stojí zajisté poslední větší dílo Hálkovo „V přírodě“, jehož vyšly tři části.

Co se týče jeho prosy, uvádíme zde *povídky* u Kobra vyšlé, pak román „*Komediant*“ — a r. 1870 u Grégra a Dattla vyšlé „*Tři povídky*“, k nimž přidružily se r. 1874 „*Jiné tři povídky*“ a povídka „*Na statku a v chaloupce*“, která vyšla v Ottově Laciné knihovně národní.

Roku 1865 na stipendium Svatoborem mu udělené procestoval Hálek Krajinu, Chorvatsko, Přímoří, Dalmacii, Černou Horu, řecké ostrovy, prodlel v Cařihradě a činil výlety do Malé Asie, načež přes Bulharsko a Srbsko opět se vrátil do Chorvatska. R. 1870 procestoval se svou chotí opět Krajinu, Přímoří, pak horní Itálii, Tyrol a Bavorsko. Cestovní dojmy ty stlumočil ve feuilletonu „*Národních Listů*“. Co se jinak Hálkova literárního působení týče, tož mimo „*Máj*“ a „*Slovanské besedy*“ převzal po Mikovcovi redakci „*Lumíra*“, jež po roce proměnil v ilustrovanou „*Zlatou Prahu*“; roku 1866 zarazil s Nerudou „*Květy*“, kteréž jako časopis ilustrovaný od roku 1867 vedl samostatně po sedm let. Co se spolkového života týče, zasadil se Hálek s dr. *Juliem Grégrem*, *Pivodou* a drem. *Procházkou* nejprve o zaražení „*Umělecké Besedy*“. Spolku toho byl po čtyři léta jednatelem, na to pak starostou odboru literárního a dvakráte starostou spolku vůbec, jež upřímně řečeno *ztrácí v něm duši svou*. Dále byl členem výboru „*Matice lidu*“, „*Sboru pro vystavění národního divadla*“, výborem spolku „*Osvěta*“ atd. — Když zastaveno bylo vydávání „*Květů*“, pěstoval opětně s Nerudou feuilleton „*Ná-*

rodních Listů“. S Nerudou založil též roku 1873 nyníjší „Lumír“, do něhož přispíval výtečnými povídkami. Taktéž napsal do Vláckovy „Osvěty“ několik povídek.

Při jubilejní slavnosti akademického čtenářského spolku r. 1874 zvolen byl za předsedu slavnostního výboru, a řeč jeho, kterou měl o slavnosti samé při valné hromadě akademického spolku v sále tělocvičné jednoty Sokola pražského, přijata byla nejen od účastníků s nadšením, ale i v kruzích nejširších vzbudila co vzor řeči slavnostní všeobecné uznání a všestrannou pochvalu. Hálek byl následkem činnosti své jako předseda slavnostního výboru jmenován čestným členem akademického čtenářského spolku, který vděčnou mysl svou k němu osvědčil postavením památníku ke cti jemu na milé jeho *Závisti*. V srpnu 1874 navštívil Hálek Krkonoše, a feuilleton „Národních Listů“ přinesl právě začátek rozkošných obrázků krkonošských z pera jeho, které však zůstaly nedokončeny. Nelítostná smrt překvapila ho uprostřed těchto kreseb. Na *Závisti* se nastudiv ulehl, aby více nepovstal. Zemřel 8. října 1874.

Byl v plném květu své umělecké slávy, na výši své mužné duševní síly jedinou ranou neuprosného osudu, jako mohutný zdravý kmen bleskem sražen!

Celá téměř Praha doprovodila ho na Vyšehrad. Zdrčení stáli jsme u vychladlé schránky tělesné svého vroucně milovaného druha, šťastného posvěcence Mus. básníka v nejvelebnějším toho smyslu slova, vlastence vzorného. Pohlíželi jsme za tím duchem, jenž odchován jsa až k plné dospělosti nejčistšími zdroji věčné krásy, — — v sobě samém vykouzil poklad blaženého života a život náš národní ozdoboval uměleckými skvosty ceny neproměnlivé. V. Hálek vstoupil do onoho kruhu národních našich vzdělanců, kteří před 20 lety byli zakladateli novoveké literatury české. — Když v oné smutné době hlubokého poklesnutí vsí myšlén-

kové činnosti české směla býti už kladena krátká lhůta, tenkrát v skrovných komůrkách několik chudých vlasteneckých jinochů se o to přičinilo, že vzklíčil v Čechách život a ruch nový, svěží, mocný a neodolatelný. Mezi těmi jinochy byl Hálek v popředí.

Od r. 1856—60 bojoval ten hlouček nových samostatných myslitelů a pilných pracovníků na dvě strany: *proti staré hnilobě a nečinnému trávení z práce dávno minulé a proti neunavnně činným nepřátelům duševní i hmotné existence české.* Netoliko úklady cizinců, ale zároveň předsudky a odpor rodáků musily nově zkvétající generaci vlasteneckou přemáhány a sporáženy býti. Její cesta byla zahazována trním s obou stran. Avšak pracovalo se a zvíťázilo! Vítězslav Hálek neohroženě držel a povyšoval prapor obnoveného myšlení českého nad národem. *Literární dějepis český ještě povinen jest vypsati dle pravdy tu dobu, v níž Hálek do oněmělých luk českých zapěl svůj svěží a mocný zpěv slavičí, aby vyšlo na jevo, jak velké zásluhy má v povšechném díle našem.*

Hálek byl básníkem s plnou mocí uměleckého tvoření byl *jediné* básníkem, a byl jím po celý svůj život a celým svým životem. Umění, pěstování krásy, slovem šíření pravé lidskosti v národě pomocí plodů uměleckých — byloť mu životním úkolem, a zároveň blahem i potřebou. Pro něho vůbec nebylo světa mimo umění, mimo vzdělanost, mimo humanitu. K těm čistým výšinám životním *jediné* hledě, a k nim zároveň obracel zrak svého národa ve všem, čeho jeho duch se dotknul. Jakožto pravý básník nemohl Hálek sobě ani pomyslití důstojnost a cenu života lidského založenou na jiném *základě, než jedině na volnosti myšlenky, na svobodě ducha ve všech oborech jeho činnosti.*

Proto také z hlubin své poctivosti nenáviděl všelikou mrzkost, všelikou porobu a ještě více všeliké samovolné

zmrzačování lidského ducha. Všecky jeho práce poskytují této pravdy nejskvělejší důkazy. Člověkem ve své ideální dokonalosti jeví se nám Hálek ve svých spisech. A třeba-li tu vzpomínati, jak vroucně miloval svůj národ, jakou láskou plálo jeho zlaté srdce k vlasti? Nebyl politik, činnost v tom oboru ho nevábila nikdy, ale není možno naléztí Čecha, který by předčil nad něho věrností a něžností k svému národu, ku své rodné zemi. Hálek jako básník neměl vřelejší tužby, než povznéstí svůj národ ve vzdělanosti nad všecky národy světa, ozdobiti český jazyk, českou vlast diademem umění před tváří všeho lidstva.

Hálek byl vyvolenec bohem nadchnutý a poslaný, by prospěl milionům. Narodil se v chýži vesnické a neměl žádných statkův a přece byl bohatec, který štědrú rukou rozdával skvosty nejvzácnější, démanty svého ducha. Sám nevyhledával ničeho, než plniti svůj úkol — v drsném světě býti apoštolem poesie.

Byl pěvec božstvem posvěcených úst, a duše jeho byla luznou krajinou, kde věčné stkví se jaro! Duše jeho byla hlubinou, kde ukryto drahých perel bez počtu; kdykoli se tam pohržížil, vždy vynesl na jevo nové přebohaté poklady, jež kladl na oltář českého umění. Byl tvůrcem krás, byl tlumočnickem srdce lidského, byl důvěrníkem celé přírody a nejpovolanějším mluvčím jejím: čeho se dotekl, to bylo čarovné světlo a teplo, to mělo cit a život i mluvu kouzelnou. Byl pravdy obhájcem a bojovníkem práva, byl všeliké křivdy přísný karatel, všech utiskovaných, opuštěných a nešťastných přítel bratrský.

A jako spanilá byla jeho povaha, jako ušlechtilé byly jeho skutky, jak znamenité ovoce jeho činnosti, rovněž bylo živobyťi jeho utěšené. On nepsal jenom verše líbezné, celá jeho pozemská pouť jest jedinou krásnou básní. —

On není mrtev, jeho duch s námi zůstává, jeho domovem jest srdce naše.

Ústa slavičkova sice umlkla, avšak ty zpěvy, ježto vydechnul, ty čarokrásné zpěvy nezaniknou, neumlknou, ale budou žíti k potěše a k radosti jednomu pokolení za druhým.*)

*) Rukopis přednášky této jest majetkem p. *Dobše Eliáše*, t. č. chemika, který nám jej k otištění ochotně zapůjčil, začez mu tuto vyslovujeme dlužné díky.
Vydavatelé.



Doréova bible!



Právě vyšel **1. sešit** velkého skvostně ilustrovaného díla:

Písmo svaté starého a nového zákona.

Vydání pro katolíky.

Přehlížeji:

P. Václav Štulc,
probošt kapitoly Vyšehradské

a

Dr. Th. P. Ant. Lenz,
sídl. kanovník na Vyšehradě.

✠ Skvostné vydání se dvěma sty a třiceti velkými obrazy. ✠

Illustroval

GUSTAV DORÉ.

Vlastním nákladem vydává **J. Otto v Praze.**

První sešit

obsahuje čtyři překrásné kartony: 1. **Bůh stvořil světlo.**
2. **Bůh dal Adamovi Evu.** 3. **Adam i Eva vyhnání z ráje.**
4. **Oběť Abelova i Kainova.**

Doréova Bible

vychází v sešitech po **80 kr.**, poštou **90 kr.** ve lhůtách volných,
nejméně však jeden sešit za měsíc.

V předplacení:

na 5 sešitů zl.	4.—,	s poštovní zásylkou zl.	4:50,
" 10 " "	7:80,	" " "	8:80,
" 20 " "	15:20,	" " "	17:40.

Objednávky jakož i předplatné přijímá každé řádné knihkupectví, zejména

Knihhtiskárna a nakladatelství J. Otty v Praze,
na Karlově náměstí čísl. 34.

80- 53/5

Лк 6.747

4

➤ Práv

Cesta po zemích východních.

Sepsal

korunní princ Rudolf Rakouský.

Illustroval dle původních kreseb František šl. Pausinger.

České vydání spořádal

Dr. Josef Štolba.

Se 100 dřevorytinami a mnoha zvláštními kartony.

Cestopis Jeho Vys. korunního prince psán jest svěžím tonem, kterýž dovede pobaviti a upoutati každého čtenáře; vznešený spisovatel líčí jen to, co sám byl viděl a poznal, a líčí to způsobem tak jasným a spolu plastickým, že čtenář vidí vše v duchu před sebou, a že nabude o krajích těch obrazu velezajímavého a spolu zřetelného a všestranného.

Cena sešitu 70 kr.

V předplacení 5 sešitů 3 zl. 50 kr., poštou 3 zl. 75 kr.; 10 sešitů 6 zl. 80 kr., poštou 7 zl. 30 kr.

Objednávky přijímá nakladatelství J. Otty v Praze, na Karlově nám.

Pozvání ku předplacení

na 2. půlletí 1884

velkého obrázkového týdeníku

Zlatá Praha.

List věnovaný ušlechtilé zábavě a duchovnímu životu českého národa.

Redaktor: Ferd. Schulz.

„Zlatá Praha“ vychází každý týden o 12 stranách velkého formátu s přílohou insertní.

Na „Zlatou Prahu“ předplácí se:

na čtvrt roku 2 zl. 30 kr., poštou 2 zl. 50 kr.,

„ půl roku 4 „ 60 „ „ 4 „ 90 „

„ celý rok 9 „ — „ „ 9 „ 60 „

v administraci „Zlaté Prahy“ v Praze (knihhtiskárna J. Otty)
na Karlově náměstí číslo 34.

„Zlatá Praha“ vychází též v sešitech (o dvou číslech) po 36 kr.

Číslo 1. zasílá se na požádání na ukázkou.